

Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Directie Specialistische Diensten en Internationale Samenwerking (SDIS)
Bureau Land en Taal (BLT)

Ethiopië || Rapport

Vrouwelijke genitale verminking (FGM/C)
Update

april 2015

Inhoud

Inleiding	1
1 FGM/C in Afrika.....	3
Inleiding	3
Vormen van FGM/C.....	3
Verspreiding van FGM/C wereldwijd	4
Internationale stappen tegen FGM/C	7
Bescherming en vervolging in Nederland en Europa	8
2 Ethiopië	11
Bronnen	11
Percentage gevallen	11
Type FGM/C.....	12
Leeftijd	12
Regionale verschillen	13
Etnische verschillen.....	14
Religieuze verschillen.....	20
Sociaal-economische verschillen	21
Nationale wetgeving.....	21
Rechtsgang	21
Houding van de overheid	22
Houding van de bevolking	23
Acties tegen FGM/C	25
Bescherming / onttrekking aan FGM/C.....	27
3 Lijst van gebruikte bronnen	28

Inleiding

Doel

Naar aanleiding van vragen over de actuele stand van zaken inzake genitale verminking in diverse Oost-Afrikaanse landen, is besloten de Themarapportage Vrouwenbesnijdenis (FGM/C) in Oost-Afrika van december 2010 (Questnr 003877082) per land¹ te actualiseren. Het oude Themarapport komt met de geactualiseerde landenversies te vervallen, maar kan nog wel gebruikt worden in zaken van voor 2010.

De landen die in de Themarapportage Vrouwenbesnijdenis (FGM) in West-Afrika van 2009 (Questnr. 004153842) zijn beschreven zullen ook ieder afzonderlijk worden geactualiseerd.

Dit rapport behandelt vrouwelijke genitale verminking in Ethiopië.

Indeling van dit rapport

Dit rapport begint met een algemene, geactualiseerde inleiding over vrouwelijke genitale verminking (zoals vrouwenbesnijdenis tegenwoordig wordt genoemd), hierna FGM/C genoemd (afkorting van *Female Genital Mutilation/Cutting*). Daarna volgt een beknopt overzicht van het type ingreep dat in het betreffende land gangbaar is, waarbij regionale, etnische en religieuze verschillen aan bod komen. Tevens wordt voor het land vermeld of wetgeving tegen FGM/C is ingevoerd, of daders vervolgd worden, wat de houding van de overheid en de bevolking is, welke activiteiten in het land worden ondernomen om de praktijk tegen te gaan, en vervolgens wordt beschreven – voor zover daarover informatie voorhanden is – of er beschermingsmogelijkheden zijn.

Disclaimer

Dit rapport is niet openbaar, maar bestemd voor intern gebruik. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om de in dit rapport opgenomen informatie integraal aan derden beschikbaar te stellen. De in dit rapport opgenomen informatie kan echter wel gebruikt worden in een voornemen, beschikking of ander openbaar (proces)stuk. In dat geval dient echter verwezen te worden naar de in dit rapport genoemde achterliggende, oorspronkelijke bronnen. Het is niet de bedoeling naar dit rapport of naar BLT te verwijzen als uitgevende instantie. Verwijs alleen naar de hier opgevoerde bronnen.²

Dit rapport is geschreven aan de hand van de Gemeenschappelijke EU-richtlijnen voor het verwerken van feitelijke landeninformatie (*Common EU-guidelines for processing factual COI*, april 2008). Het is samengesteld op basis van zorgvuldig geselecteerde, openbaar toegankelijke bronnen. Elke bron is vermeld middels een referentie. Alle hier gepresenteerde informatie (met uitzondering van voor de hand liggende feiten) is *gecrosscheckt* met andere bronnen tenzij dit anders is vermeld in de tekst.

¹ Om te zorgen dat nieuwe informatie met betrekking tot dit onderwerp per land sneller verwerkt kan worden is gekozen om niet een verzamelrapport uit te brengen, maar om per land een eigen rapport over het onderwerp uit te brengen.

² De voetnoten bevatten beknopte verwijzingen. Volledige titelbeschrijvingen met internetadressen zijn te vinden in de lijst van geraadpleegde bronnen aan het einde van de tekst.

Alle geleverde informatie is met uiterste zorg onderzocht, geëvalueerd en verwerkt binnen een beperkte tijdsspanne.

Dit document pretendeert niet volledig te zijn en ook niet uitsluitend te geven voor wat betreft de waarde van een aanvraag voor een vluchtelingenstatus of asiel. De gepresenteerde informatie is niet per se een weerspiegeling van de mening van BLT.

Indien bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet in dit rapport worden genoemd, betekent dit niet dat de gebeurtenis niet heeft plaatsgevonden of dat de persoon of organisatie niet bestaat, alleen dat deze niet zijn teruggevonden in openbare bronnen. In deze gevallen wordt aangeraden contact op te nemen met BLT.

Ook bij twijfel over bronnen, brongebruik of inhoud, of indien u nadere achtergrondinformatie wenst, kunt u altijd contact opnemen met BLT. Zie het Intranet voor actuele informatie over de landenspecialisten. Via de interne mail is BLT ook centraal bereikbaar op naam van '#IND/[intern mailadres](#) /Land'.

Spelling

Bij twijfel over gebruik van namen en spelling kan contact worden opgenomen met Bureau Land & Taal.

Artikel 1F

Deze rapportage bevat informatie die in een individuele zaak kan dienen als aanwijzing dat artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag op de betrokken vreemdeling van toepassing is. Voor een nadere toelichting op de categorieën en de te volgen werkwijze kunt u mailen naar "%Asiel [intern mailadres](#)".

1 FGM/C in Afrika

Inleiding

plaatje copyright

Vrouwenbesnijdenis³ – oftewel genitale verminking of besnijding van meisjes en vrouwen (*Female Genital Mutilation/Cutting*, hierna afgekort tot FGM/C) – is een praktijk die in grote delen van Afrika, met name in West- en Oost-Afrika, in meerdere of mindere mate voorkomt. FGM/C heeft geen directe oorsprong in christendom of islam, en wordt in verschillende culturen bij vrouwen en meisjes op verschillende leeftijden en op verschillende wijzen toegepast. Er is een algemene tendens om meisjes op steeds jongere leeftijd te besnijden. Ook wordt er steeds vaker overgegaan tot een mildere vorm waarbij niet alle weefsel wordt weggesneden (type III).⁴

FGM/C wordt door de *World Health Organization* (WHO)⁵ beschouwd als een ‘*harmful traditional practice*’. Het brengt de gezondheid van vrouwen en meisjes in gevaar en wordt beschouwd als een ernstige schending van hun mensenrechten. Er zijn geen gezondheidsvoordelen aan verbonden.⁶ FGM/C levert meisjes en vrouwen veelal sociale acceptatie door hun eigen sociale gemeenschap op. In voorkomende gevallen verhoogt het hebben ondergaan van FGM/C de huwelijkskansen.⁷

Sommige organisaties vinden de term mutilatie een te veroordelende term en zijn bang dat gemeenschappen hierdoor niet bereikt kunnen worden of dat zelfs de gewoonte ondergronds zou gaan. Daarom wordt tegenwoordig ook vaak de term ‘*cutting*’ gebruikt. UNICEF en diverse onderzoekers gebruiken nu de hybride term FGM/C.⁸

Vormen van FGM/C

De WHO onderscheidt 4 types FGM/C⁹:

- Gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris en – in zeldzame gevallen – alleen de voorhuid (clitoridectomie of Type I);

³ In Nederland wordt ook wel de term VGV (Vrouwelijke Genitale Verminking) of meisjesbesnijdenis gebruikt. Zie Pharos, *Factsheet vrouwelijke genitale verminking*, januari 2013

(http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_vgv.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

⁴ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014; Pharos, *Factsheet vrouwelijke genitale verminking*, januari 2013

(http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_vgv.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014; *ivm copyright*

; voor een overzicht zie de kaart van Pharos:

<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/vgv-in-de-wereld-kaart>

⁵ De WHO wordt in Nederlandstalige publicaties wel aangeduid als Wereldgezondheidsorganisatie.

⁶ WHO, *Female genital mutilation, fact sheet N°241*, februari 2014

(<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>) geraadpleegd op 09-12-2014

⁷ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 67 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

⁸ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 7 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

⁹ WHO, *Classification on female genital mutilation (2008)*, z.d.

(<http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/overview/en/>) geraadpleegd op 09-12-2014; WHO, *Female genital mutilation, fact sheet N°241*, februari 2014 (<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>) geraadpleegd op 09-12-2014

- Gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris en de binnenste schaamlippen, met of zonder uitsnijding van de buitenste schaamlippen (excisie of Type II);
- Vernauwing van de vaginale ingang en het maken van een bedekkende afsluiting, door het wegsnijden en hechten van de binnenste en/of buitenste schaamlippen, met of zonder excisie van de clitoris (infibulatie of Type III). Bij Type III wordt de vulva meestal zodanig vernauwd dat er een kleine opening overblijft (zo dun als een luciferhoutje) voor urine en menstruatied. Vrouwen worden voor de bevalling opengemaakt en soms na de bevalling opnieuw dichtgemaakt (re-infibulatie);
- Type IV — Alle andere praktijken voor niet-medische doeleinden die schadelijk zijn voor de vrouwelijke genitalia, bijvoorbeeld: het prikken, *piercen*, insnijden, schrapen en verbranden/ gevoelloos maken (*cauterization*).

Deze nieuwe classificatie is in 2008 aangenomen op grond van nieuwe inzichten en discussies. Type I en II zijn het meest voorkomend (samen ongeveer 90% van de gevallen). Type III wordt in ongeveer 10% van de gevallen toegepast.¹⁰

Omdat Type I en II niet altijd eenduidig worden geïnterpreteerd wordt de laatste jaren in *Demographic and Health Surveys* (DHS) overigens alleen gevraagd naar of genitaal weefsel is gesneden (of gekerfd/geprikt), is weggehaald of is dichtgemaakt – al dan niet genaaid (“*sealed*”).¹¹

Re-infibulatie (herbesnijdenis), is in de WHO-definitie “het opnieuw infibuleren (sluiten) van het genitale weefsel na een bevalling waarbij defibulatie (opening van het litteken) noodzakelijk was.”¹²

Verspreiding van FGM/C wereldwijd

Het meest recente overzicht van onderzoeksgegevens is door UNICEF (2013) gepubliceerd, op basis van *Demographic Health Surveys* (DHS¹³) en *Multiple Indicator Cluster Surveys* (MICS¹⁴) in meer dan 30 landen. Het meest recente onderzoek is van 2012 (Ivoorkust) maar van sommige landen is het onderzoek erg oud: 2004 (Kameroen), 2002 (Eritrea), of 1997 (Jemen).¹⁵

In 27 (Zuid-Sudan is nog niet apart meegeteld) van de 53 landen in Afrika bestaat de gewoonte om meisjes te besnijden.¹⁶

¹⁰ Voor bespreking van de nieuwe classificatie, zie WHO, *Female genital mutilation, fact sheet N°241*, februari 2014 (<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>) geraadpleegd op 09-12-2014

¹¹ PRB, *Female Genital Mutilation/Cutting: data and trends*, update 2014 (<http://www.prb.org/pdf14/fgm-wallchart2014.pdf>) geraadpleegd op 09-12-2014; WHO, *Eliminating female genital mutilation*, 2008 (http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596442_eng.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014. Voor een beschrijving van de nieuwe categorieën in MICS en DHS en hoe dit correspondeert met de WHO-classificatie, zie UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 56 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

¹² WHO, *Eliminating female genital mutilation*, 2008 (http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596442_eng.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

¹³ Zoek per land in DHS: *available datasets*: <http://dhsprogram.com/data/available-datasets.cfm>

¹⁴ UNICEF Childinfo, *Multiple Indicator Cluster Surveys (MICS)*: <http://www.childinfo.org/mics.html>

¹⁵ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 13 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

¹⁶ Behalve in Afrika komt FGM ook voor in Jemen en Irak. Daarnaast, in mindere mate, in de Verenigde Arabische Emiraten, Israël, Indonesië, Maleisië, en India. Nationale schattingen voor al deze landen ontbreken. WHO, *Eliminating female genital mutilation*, 2008 (http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596442_eng.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014; UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

- Meer dan 80% van alle vrouwen zijn besneden in: Djibouti, Egypte, Eritrea, Guinee, Mali, Sierra Leone, Somalië, Sudan
- 50–80% van de vrouwen zijn besneden in: Burkina Faso, Ethiopië, Gambia, Liberia, Mauritanië
- 26–50% van de vrouwen zijn besneden in: Guinee-Bissau, Ivoorkust, Kenia, Nigeria, Senegal, Tsjaad
- 10–25% van de vrouwen zijn besneden in: Benin, Centraal-Afrikaanse Republiek, Jemen, Tanzania.
- Minder dan 10% van de vrouwen zijn besneden in: Ghana, Irak, Kameroen, Niger, Uganda, Togo.¹⁷

Type III (infibulatie) komt vooral voor in Djibouti, Eritrea, Somalië en Sudan.

plaatje copyright

Landen buiten Afrika waar FGM/C volgens de WHO bewezen voorkomt: Jemen (23%¹⁹) en de autonome Koerdische regio in (Noord-) Irak (73%) – 8% over heel Irak gerekend.

¹⁷ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 35
(http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014
ivm copyright

¹⁹ Republic of Yemen, *Yemen National Reproductive Health Strategy 2011–2015*, februari 2011
(<http://yemen.unfpa.org/demo/uploaded/Yemen%20NRHS%202011-2015%20Final%20English%20version%201.pdf>) geraadpleegd op 09-12-2014. Volgens het Population Reference Bureau, gebaseerd op PAPFAM 2003, is dit percentage voor Jemen 38%. Niet duidelijk is waar dit verschil op is gebaseerd. PRB, *Female Genital Mutilation/ Cutting: Data and Trends*, update 2014 (<http://www.prb.org/pdf14/fgm->

Landen waarvan volgens de WHO is gebleken dat FGM/C voorkomt, maar waar landelijke prevalentiecijfers ontbreken: India, Indonesië, Israël, Irak, Maleisië, Verenigde Arabische Emiraten.

Van een aantal landen in de wereld bestaan geruchten (*anecdotal reports*) over het voorkomen van FGM/C. Het gaat volgens de WHO om: Colombia, DRC, Oman, Peru, Sri Lanka.²⁰

Het volgende staatje geeft weer hoe de prevalentie van de ene generatie op de volgende verminderd is. In elk land is de praktijk wel afgenomen, dat wil zeggen, minder meisjes dan oudere vrouwen besneden. In Burkina Faso, Ethiopië, Kenia, Liberia en Tanzania is de praktijk aanzienlijk afgenomen ²¹

plaatje copyright

[wallchart2014.pdf](#)) geraadpleegd op 09-12-2014; Pharos, *Afrika en Jemen*, z.d.

(<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/herkomstlanden/landen-met-vqv-en-prevalentiecijfers/afrika-en-iemen>) geraadpleegd op 09-12-2014

²⁰ WHO, *Eliminating female genital mutilation*, 2008

(http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596442_eng.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014; Pharos, *Landen met geruchten over VGV*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/herkomstlanden/landen-met-geruchten-over-vgv>) geraadpleegd op 09-12-2014

²¹ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

Internationale stappen tegen FGM/C

Vanaf 1982 zijn de eerste actiecomités van het *Inter-African Committee on Traditional Practices* (IAC) opgericht die zich keren tegen FGM/C, vanuit de optiek om praktijken die schadelijk zijn voor de gezondheid van vrouwen uit te bannen.²²

De afgelopen jaren zijn verklaringen tegen FGM/C op verschillende niveaus aangenomen, in Afrikaanse Unie en Verenigde Naties verband. In mei 2008 heeft de VN-Commissie voor de Status van Vrouwen een resolutie aangenomen voor beëindiging van FGM/C.²³

Een belangrijke stap is geweest de aanneming en ratificatie van het Maputo Protocol²⁴, een verdrag tussen Afrikaanse staten waarin ze zich verplichten de rechten van Afrikaanse vrouwen te erkennen; artikel 5 richt zich op het afschaffen van schadelijke praktijken voor vrouwen waaronder FGM/C. Op 11 juli 2003 werd het Maputo-protocol aangenomen door de Afrikaanse Unie in Maputo, Mozambique. Op 25 november 2005, toen 15 lidstaten van de Afrikaanse Unie het verdrag hadden geratificeerd, werd het officieel van kracht en bindend. Van de 54 Afrikaanse staten hebben 51 landen het verdrag inmiddels ondertekend en 36 van die landen hebben het protocol ook geratificeerd. Algerije, Burundi, Centraal Afrikaanse Republiek, Tsjad, Eritrea, Ethiopië, Madagaskar, Mauritius, Niger, Westelijk Sahara, Sierra Leone, Somalië, São Tomé & Príncipe, Sudan en Zuid-Sudan hebben het verdrag wel ondertekend maar nog niet geratificeerd. Egypte, Botswana en Tunesië hebben het protocol niet getekend en ook niet geratificeerd.²⁵

Een aantal Afrikaanse landen heeft specifieke wetgeving tegen FGM/C aangenomen, sommige landen naar aanleiding van het Maputo verdrag andere landen hadden al eerder FGM/C verboden, zoals Burkina Faso (1996) en Ghana (1994). Andere hebben geen apart wetsartikel maar FGM/C wel specifiek in het wetboek van strafrecht genoemd (vaak onder (kinder)mishandeling), en weer andere landen hebben alleen een artikel over (kinder)mishandeling.²⁶ Het feit dat er wetgeving tegen FGM/C is aangenomen, betekent overigens nog niet dat daders vervolgd en bestraft worden, noch over de mate waarin de praktijk verminderd. Dit laatste is veel meer afhankelijk van maatschappelijke veranderingen binnen de betreffende gemeenschappen zelf.²⁷

In 2009 is er begonnen aan de bouw van een kliniek in het westen van Burkina Faso die de clitoris 'heropbouwt' (voor zover dit kan), met de hulp van voornamelijk Amerikaanse sponsors. Het is de be-

²² Voor een meer uitgebreid overzicht van internationale acties tegen FGM, zie

<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/internationale-ontwikkelingen>

²³ IAC, *International agreements*, last updated 24 november 2009 (http://www.iac-ciaf.net/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=10) geraadpleegd op 28-07-2014

²⁴ Officieel: *The Protocol to the African Charter on Human and people's rights on the rights of women in Africa*

²⁵ ACHPR, *Ratification Table: Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights*, z.d.

(<http://www.achpr.org/instruments/women-protocol/ratification/>) geraadpleegd op 18 december 2014)

²⁶ UNICEF, *Legislative Reform to support the Abandonment of FGM/C*, augustus 2010, annex II

(http://www.unicef.ie/downloads/UNICEF_Legislative_Reform_to_support_the_Abandonment_of_FGMC_August_2010.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014; NPWJ, *Status of African legislations on FGM/C*, z.d.

(<http://www.npwj.org/FGM/Status-african-legislations-FGM.html>) geraadpleegd op 27-08-2014; IAC, *National laws on FGM*, z.d. (http://www.iac-ciaf.net/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=11) geraadpleegd op 27-08-2014; IPU, *Legislations and other national provisions*, z.d. (<http://www.ipu.org/wmn-e/fgm-prov.htm>) geraadpleegd op 27-08-2014

²⁷ Voor meer informatie over traditionele mechanismen om dergelijke maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, zie Landinfo (Norway), *Female genital mutilation of women in West Africa*, 12 januari 2009 (http://www.landinfo.no/asset/768/1/768_1.pdf) geraadpleegd op 10-12-2014

doeling dat iedere West-Afrikaanse vrouw die slachtoffer is geweest van FGM/C hier terecht kan. Dit is de eerste kliniek in West-Afrika die speciaal hiervoor is.²⁸ In maart 2014 zou de kliniek officieel geopend worden maar de minister van Gezondheidszorg van Burkina Faso verbood de kliniek open te gaan. De aanleiding van het verbod was een aantijging van een professor tegen de kliniek. Hij stelde dat de kliniek pure oplichterij was. Er volgde een rechtszaak die de oprichters van de kliniek wonnen en zij mochten verder gaan met het afbouwen van de kliniek.²⁹ Het plan is om op 6 februari 2015, de internationale dag van *Zero Tolerance Against Female Genital Mutilation*, open te gaan.³⁰

In september 2011 hebben internationale religieuze leiders nationale fatwa's uitgesproken tegen FGM/C tijdens een bijeenkomst over FGM/C en de Islam georganiseerd in Mauritanië. De bijeenkomst werd bijgewoond door 61 hoge geestelijken uit acht West-Afrikaanse landen, Egypte en Sudan.³¹

Een volgende mijlpaal was de unanieme aanname door de Algemene Vergadering van de VN in december 2012 van een resolutie die oproept tot een wereldwijd verbod op FGM/C.³² Ook het Europees Parlement heeft op 14 juni 2012 een resolutie aangenomen over het uitbannen van genitale verminking van vrouwen.³³ De Europese Commissie heeft in november 2013 een *Communication towards the elimination of female genital mutilation* gepubliceerd, waarin de lidstaten worden aangemoedigd om financiële middelen in te zetten om vooral kinderen en vrouwen te hervestigen die risico lopen op gender-gebaseerd geweld.³⁴

Op 22 juli 2014 werd de eerste *Girls Summit* gehouden in Londen, waarbij opnieuw werd opgeroepen tot internationale actie en dialoog tegen FGM/C en tegen gedwongen en kindhuwelijken.³⁵

Bescherming en vervolging in Nederland en Europa

Op Europees niveau kwamen in 2013 ongeveer 25.000 meisjes en vrouwen uit FGM/C-praktiserende landen asiel vragen; met name in Duitsland, Zweden, Nederland, Italië, Frankrijk, VK en België. Zij komen vooral uit Somalië, Eritrea, Nigeria, Irak, Guinee, Egypte, Ethiopië, Mali en Ivoorkust. Van hen zou-

²⁸ IRIN, *West Africa: "pleasure hospital" under construction for FGM/C victims*, 6 mei 2009

(<http://www.irinnews.org/report/84256/west-africa-pleasure-hospital-under-construction-for-fgm-c-victims>) geraadpleegd op 27-08-2014; BBC News, *The unopened "Pleasure Hospital" of Bobo*, 17 maart 2014 (<http://www.bbc.com/news/magazine-26577358?print=true>) geraadpleegd op 13-10-2014

²⁹ BBC News, *The unopened "Pleasure Hospital" of Bobo*, 17 maart 2014 (<http://www.bbc.com/news/magazine-26577358?print=true>) geraadpleegd op 13-10-2014; Clitoraid, *Clitoraid and Raelian Movement*, 7 juli 2014 (<http://www.clitoraid.org/news>) geraadpleegd op 13-10-2014

³⁰ Clitoraid, *Open Letter to Mrs. Compaore, First Lady of Burkina Faso*, 13 oktober 2014 (<http://www.clitoraid.org/news.php?extend.172>) geraadpleegd op 18-12-2014

³¹ UNFPA, *UNFPA-UNICEF joint programme on female genital mutilation/cutting - annual report 2011, 2012*, p. 23 (http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2012/Annual_report_on_FGM-C_2011_low_res.pdf) geraadpleegd op 23-09-2014

³² NPWJ, *UN General Assembly Adopts Worldwide Ban on Female Genital Mutilation*, 20 december 2012 (<http://www.npwj.org/FGM/UN-General-Assembly-Adopts-Worldwide-Ban-Female-Genital-Mutilation.html>) geraadpleegd op 22-12-2014

³³ EP, *European Parliament resolution of 14 June 2012 on ending female genital mutilation*, 14 juni 2012 (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-261>) geraadpleegd op 09-12-2014

³⁴ UNHCR, *Too much pain: Female Genital Mutilation & asylum in the European Union*, maart 2014 (<http://www.refworld.org/cgi-bin/telex/vtx/rwmain?docid=5316e6db4>) geraadpleegd op 10-12-2014

³⁵ WHO, *WHO commits to stand against female genital mutilation (FGM)*, 22 juli 2014 (http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/commitment_against_fgm_cefm/en/) geraadpleegd 31-07-2014

den al 16.000 oftewel 62% bij aankomst in Europa besneden zijn. De UNHCR schat dat er in 2011 over heel Europa ongeveer 2000 asielaanvragen op basis van FGM/C zijn ingewilligd.³⁶

Uit onderzoek van Pharos blijkt dat ongeveer 30.000 besneden vrouwen in Nederland wonen, waarvan 80% uit Somalië, Egypte, Ethiopië, Eritrea en de Koerdisch autonome regio van Irak. Jaarlijks zouden 40–50 meisjes het risico lopen op besnijdenis; met name bij terugkeer naar hun land van herkomst. Er zijn geen aanwijzingen dat meisjes in Nederland besneden worden.³⁷

VN-organisaties, zoals de UNHCR en UNICEF, beschouwen FGM/C als een vorm van gender-gerelateerd geweld dat ernstige psychische en fysieke schade oplevert en een ernstige schending van de mensenrechten. Een gegronde vrees voor FGM/C kan leiden tot een reëel risico voor een schending van artikel 3 van het EVRM (Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens).³⁸

Anderzijds kan iedereen die op enigerlei wijze betrokken is bij het uitvoeren of bevorderen van FGM/C artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag worden tegengeworpen.³⁹

In Nederland is de bestraffing van FGM/C steeds strenger en uitgebreider geworden. De praktijk kan worden bestraft op basis van ernstige opzettelijke (kinder)mishandeling. De besnijd(st)er kan vervolgd worden voor het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Artikelen 300 t/m 304 van het Wetboek van Strafrecht zijn hierop van toepassing. Er staat een maximale gevangenisstraf van 12 jaar op. Sinds februari 2006 kunnen ouders die hun dochters in het buitenland laten besnijden ook gestraft worden, evenals de uitvoerders van een besnijdenis gepraktiseerd in een land waar het niet strafbaar is. Vanaf 1 juli 2009 is de verjaringstermijn verlengd. Een vrouw kan nu aangifte doen van haar besnijdenis, zodra ze 18 is geworden tot haar 38^e levensjaar. Vanaf 7 maart 2013 is in Nederland ook een besnijdenis die in het buitenland is gepleegd waarbij het slachtoffer de Nederlandse nationaliteit heeft en/of een vaste woon- of verblijfplaats in Nederland, strafbaar. Dit geldt ook als de dader niet de Nederlandse nationaliteit heeft en/of in Nederland woonachtig is.⁴⁰ Ook is het voor Nederlandse hulpverleners verplicht een specifiek protocol te volgen bij een vermoeden van een dreigende of uitgevoerde meisjesbesnijdenis.⁴¹

Het Pharos-onderzoek toont aan dat de mogelijkheid van strafvervolging preventief werkt. De belangrijkste reden dat Nederlandse vrouwen uit risicolanden hun dochters niet (laten) besnijden is het wettelijke verbod en het risico dat de kinderen uit huis worden geplaatst. De gevangenisstraf voor het uit-

³⁶ UNHCR, *Too much pain: Female Genital Mutilation & asylum in the European Union – a statistical overview*, februari 2013 (<http://www.refworld.org/docid/512c72ec2.htm>) en *a statistical update*, maart 2014 (<http://www.refworld.org/cgi-bin/telexis/vtx/rwmain?docid=5316e6db4>) geraadpleegd op 10-12-2014

³⁷ Pharos, *Female Genital Mutilation in the Netherlands*, januari 2013 (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/201/female-genital-mutilation-in-the-netherlands-prevalence-incidence-and-determinants>) geraadpleegd op 10-12-2014

³⁸ UNHCR, *Guidance note on refugee claims relating to Female Genital Mutilation*, mei 2009 (<http://www.refworld.org/pdfid/4a0c28492.pdf>) geraadpleegd op 10-12-2014

³⁹ VC 2000: C4/3.11.3.2. Zie voor 1F toekenning: Uitspraak 201208875/1/V1 van de Raad van State d.d. 10 februari 2014, opgenomen in Quest onder nummer: 004353075 of via internet: <http://www.raadvanstate.nl/uitspraken/zoeken-in-uitspraken/tekst-uitspraak.html?id=77824> geraadpleegd op 23-12-2014

⁴⁰ Minister van Veiligheid en Justitie, *Wet van 7 maart 2013 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht*, In: Staatsblad der Koninkrijk der Nederlanden, Jaargang 2013, Nr. 95, 15 maart 2013 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-95.html>) geraadpleegd op 10-12-2014

⁴¹ Pharos, *Handelingsprotocol AMK*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/protocollen/handelingsprotocol-amk>) geraadpleegd op 18-12-2014

voeren van meisjesbesnijdenis kan oplopen tot een maximum van 12 jaar. De strafrechtelijke aanpak van meisjesbesnijdenis is uitgebreid.⁴²

Opsporing en vervolging van FGM/C in Nederland heeft tot op heden niet geleid tot veroordelingen. Uit eerdere onderzoeken en publicaties is al veel bekend over het beleid en de regelgeving op het gebied van FGM/C in België, Frankrijk, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, Zweden en Duitsland. Frankrijk is het land met de meeste ervaring met het succesvol strafrechtelijk opsporen en vervolgen van FGM/C.⁴³

⁴² Pharos, *Female Genital Mutilation in the Netherlands*, januari 2013

(<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/201/female-genital-mutilation-in-the-netherlands-prevalence-incidence-and-determinants>) geraadpleegd op 10-12-2014; Rijksoverheid, *Staatssecretaris Van Rijn*, 6 februari 2013 (http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/02/06/staatssecretaris-van-rijn-aanpak-meisjesbesnijdenis-nog-steviger.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-volksgezondheid%2C-welzijn-en-sport&ns_channel=att) geraadpleegd op 10-12-2014

⁴³ Pharos, *Internationaal beleid*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/internationaal-beleid>) geraadpleegd op 28-07-2014

2 Ethiopië

UNICEF classificeert Ethiopië onder de categorie 2 landen, waarbij categorie 2 betekent een land waar een relatief hoog percentage vrouwen (tussen de 51 en 80%) besneden is.⁴⁴

Bronnen

De gegevens voor Ethiopië zijn gebaseerd op DHS onderzoek uit 2005, aangevuld met de resultaten van een onderzoek uit 2007 van de *Ethiopian Association to Eliminate Harmful Traditional Practices – EGDAM*, en uit 2011 van de *Welfare Monitoring Survey – WMS*, beiden gepresenteerd in het rapport 28 Too Many (2013).

Het rapport van 28 Too Many maakt voorts gebruik van onderzoek uit 1997 en 2007 door de *National Committee on Harmful Traditional Practices – Ethiopia* (NCTPE). De onderzoeken hebben verschillende methodologische benaderingen en het rapport waarschuwt dan ook dat vergelijkingen met enige voorzichtigheid moeten worden gehanteerd. De gegevens van het 28 Too Many rapport, zoals die ook in dit BLT-rapport worden gegeven, zijn door de redactie van 28 Too Many zo goed mogelijk gecorrigeerd naar deze onderzoeksverschillen.⁴⁵

Percentage gevallen

Basisinformatie: Ethiopië heeft circa 96 miljoen inwoners; het aantal vrouwen is ongeveer 48 miljoen (schatting juli 2014).⁴⁶

Het rapport 28 Too Many geeft een vergelijking van percentages gevallen van FGM bij vrouwen en meisjes van 15–49 jaar over de verschillende onderzoeksjaren. Hoewel de percentages verschillen per onderzoek is er in ieder geval een dalende trend zichtbaar⁴⁷:

Percentage besneden vrouwen 15–49	Eerste onderzoek	Vervolgonderzoek	Verschil %
DHS onderzoek	2000: 79,9 %	2005: 74,3 %	5,6 % in 5 jaar
NCTPE/EGDLAM	1997: 73%	2007: 57 %	16 % in 10 jaar

Volgens het UNICEF jaarrapport 2013 over Ethiopië is het percentage besneden vrouwen in de leeftijdscategorie 15–49 jaar gedaald van 81% naar 62%.⁴⁸

In veel gevallen wordt de besnijdenis uitgevoerd door een traditionele besnijder (traditionele vroedvrouw of 'dokter') of een lid van een bepaalde kaste. Met name in de hoofdstad worden besnijdenissen ook door professionele gezondheidsmedewerkers uitgevoerd (22%).⁴⁹

⁴⁴ UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 27

(http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 08-01-2015

⁴⁵ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 15

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁴⁶ CIA, *The World factbook: Ethiopia*, 22 juni 2014 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print/country/countrypdf_et.pdf) geraadpleegd op 17-02-2015

⁴⁷ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 19

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁴⁸ UNICEF, *UNICEF annual report 2013 – Ethiopia*, z.d., p. 3

(http://www.unicef.org/about/annualreport/files/Ethiopia_COAR_2013.pdf) geraadpleegd op 03-03-2015

De persoon die de besnijdenis uitvoert is afhankelijk van de regio waarin het plaats vindt. In het zuiden van Ethiopië wordt de rol van besnijder vaak toebedeeld aan een gespecialiseerde ambachtelijke vakman zoals een pottenbakker (bij de Wolayta), voormalige jager (Gurage), smid of leerbereider/looier. Deze vaklieden zijn vaak ook aanwezig bij bevallingen en rituelen met betrekking tot de dood.⁵⁰

Type FGM/C

Van de vrouwen die FGM hebben ondergaan in Ethiopië, is dat bij 8% Type III (infibulatie, dichtmaken) en bij 92% een lichter type, I of II⁵¹. Type III komt het meeste voor in de regio's Afar en Somali, maar in mindere mate ook in de regio's Harari, Dire Dawa en (zeer weinig) in Oromia en Benishangul-Gumuz. Er is een trend geconstateerd dat in de regio's waar Type III veel voorkomt, dit wordt vervangen door een minder ingrijpende vorm ("*circumcision*").⁵²

Lokale termen

In het Amhaars is het traditioneel geaccepteerde woord voor FGM/C "*girzet/girizat*" – dit woord wordt voor zowel vrouwen- als mannenbesnijdenis gebruikt als ook voor het bijsnijden van planten⁵³. In het Tigray is het woord voor mannelijke en vrouwelijke besnijdenis "*mknshab*". In het Afar verwijst het woord "*selot*" naar FGM en in het Oromia "*kitanaa*". Ook wordt er vaak geen onderscheid naar types FGM/C gemaakt in de plaatselijke talen.⁵⁴

Leeftijd

Het percentage meisjes onder de vijftien dat FGM heeft ondergaan is aanzienlijk gedaald tussen 2000 en 2011. De beschikbare onderzoeken zijn niet helemaal vergelijkbaar omdat verschillende methodes zijn gebruikt. Het DHS onderzoek van 2000 en 2005 stelde alleen de vraag aan vrouwen of zij ten minste een besneden dochter onder de vijftien jaar hadden. Deze percentages waren toen 51,9% en 37,7% respectievelijk, een daling van ruim 14%; ze gaven echter geen uitsluitel over alle meisjes onder de vijftien. De *Welfare Monitoring Survey* (WMS) van 2011 heeft specifiek onderzoek gedaan naar het voorkomen van FGM/C bij meisjes tussen 0 en 14 jaar. Hieruit blijkt dat het percentage meisjes onder de 15 dat was besneden, in 2011 23% was. Hoewel dus enige voorzichtigheid moet worden betracht met de vergelijking tussen deze gegevens is in ieder geval een dalende trend zichtbaar.⁵⁵

In de noordelijke regio's Tigray, Amhara en Afar wordt FGM/C meestal op de 8^e levensdag uitgevoerd. In het zuiden, bij de Somali, Harari en sommige bevolkingsgroepen in de SNNPR (*Southern Nations*,

⁴⁹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 38

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁵⁰ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁵¹ in de DHS onderzoeken (2000 en 2005) werd alleen onderscheid gemaakt tussen infibulatie en "*circumcision*" wat type I of II of een tussenvorm kan zijn. UNICEF, *Female Genital Mutilation/Cutting*, juli 2013, p. 55

(http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 08-01-2015

⁵² 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 10-11

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁵³ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 4 noot 3

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁵⁴ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 35

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015;

⁵⁵ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 19 e.v.; 50-51

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

Nationalities and Peoples Region) wordt het later gedaan, variërend van 4 jaar tot ouder dan 20 jaar.⁵⁶ Een bron meldt dat besnijdenis in de regio's Tigray en Amhara zelfs al op de 4^e levensdag wordt uitgevoerd.⁵⁷

Bij enkele bevolkingsgroepen wordt FGM/C vlak voor het huwelijk of vlak erna uitgevoerd, maar in ieder geval voordat geslachtsgemeenschap plaats vindt: Fadashi, Oromo (Arsi Negele), Goffa, Welaita, Arbore, Sidama.⁵⁸

Regionale verschillen

Basisinformatie regionale indeling: Ethiopië is onderverdeeld in negen etnische deelstaten en twee zelfbesturende administratieve regio's (Addis Abeba en Dire Dawa). 17% van de bevolking woont in steden. De hoofdstad heeft ca. 2.9 miljoen inwoners (schatting 2009).⁵⁹

De leeftijd waarop besnijdenis plaatsvindt en het type dat wordt uitgevoerd is in Ethiopië regionaal bepaald. Zo wordt in noordelijk Ethiopië FGM/C uitgevoerd kort na de geboorte en in zuidelijk Ethiopië wordt de praktijk gelieerd aan het moment van trouwen. In het noorden is type I de culturele norm, traditioneel uitgevoerd op de zevende dag in Tigray en op de vijfde, zevende of vijftiende dag in Amhara.⁶⁰

FGM komt niet in alle regio's evenveel voor. Hieronder de verdeling in percentages per regio voor 2005 (DHS) en 2007 (EGLDAM)⁶¹:

	2005	2007	plaatje copyright
Tigray	29.3	50	
Afar	91.6	100	
Amhara	68.5	78	
Oromiya	87.2	58.5	
Somali	97.3	100	
Benishangul-Gumuz	67.6	72	
SNNPR	71.0	35	
Gambela	27.1	–	
Harari	85.1	100	
Addis Ababa	65.7	98	
Dire Dawa	92.3	–	

⁵⁶ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 50–51

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁵⁷ Spencer, P., *When culture harms*, mei 2012, p. 41, noot 63 (<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:534433/FULLTEXT01.pdf>) geraadpleegd op 23-03-2015

⁵⁸ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 50
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁵⁹ CIA, *The World factbook: Ethiopia*, 22 juni 2014 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print/country/countrypdf_et.pdf) geraadpleegd op 17-02-2015

⁶⁰ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14
(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁶¹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 36
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

In een vergelijking door 28 Too Many wordt het volgende staatje gegeven van het percentage besneden meisjes onder de 15 jaar naar regio verdeeld⁶²:

Regio / % besneden meisjes < 15	2000 (DHS)	2005 (DHS)	2011 (WMS)
Afar	93.6	85.1	59.8
Amhara	78.5	56.8	47.2
Benishangul-Gumuz	63.8	49.3	23.7
Somali	57.7	28.1	31.7
Harari	44.8	27.1	14.1
Gambela	43.4	11.0	7.4
Oromia	43.2	34.9	17.3
Dire Dawa	39.9	34.3	13.4
Addis Ababa	39.8	25.1	9.2
Tigray	39.0	30.2	22.1
SNNPR	37.0	23.5	9.4
<i>Urban</i>	<i>43.8</i>	<i>30.0</i>	<i>15.0</i>
<i>Rural</i>	<i>53.2</i>	<i>38.7</i>	<i>24.0</i>
TOTAAL %	51.9	37.7	23.0

Hierin komt duidelijk naar voren dat in de Afar, Amhara, Somali en Benishangul-Gumuz regio's de meeste meisjes besneden worden; in de Gambela, Addis Abeba en SNNPR regio's komt de praktijk het minste voor. Echter, in alle regio's is een dalende trend zichtbaar.

Etnische verschillen

Basisinformatie etnische groepen: Ethiopië is onderverdeeld in negen op etniciteit gebaseerde staten (kilil) en twee zelfbesturende administratieve regio's (Addis Abeba en Dire Dawa). Er wonen veel verschillende bevolkingsgroepen in Ethiopië, de belangrijkste/grootste zijn: Oromo 34.4%, Amhara (Amarra) 27%, Somali 6.2%, Tigray (Tigrinya) 6.1%, Sidama 4%, Gurage 2.5%, Welaita (Wolayta) 2.3%, Hadiya 1.7%, Afar (Affar) 1.7%, Gamo 1.5%, Gedeo 1.3%, Silte 1.3% en Kefficho 1.2% (2007).⁶³

FGM wordt toegepast door meer dan de helft van de etnische groepen in Ethiopië, van wie de Oromo, Amhara, Somali en Tigray de grootste zijn en die allemaal FGM/C toepassen. De hoogte van het percentage gevallen van FGM/C varieert nogal bij de etnische verdeling waarbij er bevolkingsgroepen zijn met 0% besneden vrouwen/meisjes tot groepen waarvan 100% van de vrouwen/meisjes besneden zijn.⁶⁴

Hieronder een overzicht percentage besneden vrouwen per etnische groep. De Ethiopische volkstelling uit 2007 benoemt 86 etnische groeperingen⁶⁵. In de lijst hieronder zijn deze groeperingen in het zwart

⁶² 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 19

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁶³ CIA, *The World factbook: Ethiopia*, 22 juni 2014 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print/country/countrypdf_et.pdf) geraadpleegd op 17-02-2015

⁶⁴ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 39

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁶⁵ Central Statistical Agency (Ethiopia), *Population and Housing Census Report-Country - 2007*, p. 71-72

(http://www.csa.gov.et/newcsaweb/images/documents/surveys/Population%20and%20Housing%20census/ETH-pop-2007/survey0/data/Doc/Reports/National_Statistical.pdf) geraadpleegd op 19-03-2015

opgenomen. In het rood zijn etnische groeperingen die in andere bronnen worden genoemd met betrekking tot Ethiopië en besnijdenis. Achter de gegevens in de tabel wordt tussenhaakjes gemeld uit welke bron de informatie m.b.t. besnijdenis afkomstig is. Niet voor alle genoemde groeperingen is informatie gevonden of zij wel of niet aan besnijdenis doen. Er is gezocht naar de meeste recente informatie beschikbaar over dit onderwerp.

De bronnen en hun nummer zoals gebruikt in de tabel:

1 - 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 39-45

2 - IRIN, *Ethiopia: more parents saying no to FGM*, 11 september 2008

3 - Spencer, P., *When culture harms*, mei 2012, p. 42-43

4 - ATEM Consultancy Service, *Baseline survey on the most prevalent HTP and sanitation practices*, november 2011, p. 6, 54

5 - US State Department, *Ethiopia: report on female genital mutilation (FGM) or female genital cutting (FGC)*, 1 juni 2001

6 - National Committee on Traditional Practices of Ethiopia, *Old beyond imaginings, Ethiopia harmful traditional practices*, 2003, p. 90, In: Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Ethiopië*, februari 2005, Bijlage III, p. 83

<i>Etnische groep</i>	<i>Besnijdenis - ja/nee</i>	<i>% in 1997</i>	<i>% in 2007</i>	<i>Anders</i>
1. Aari (Ari)	Ja (1,4,6)	35 (1)		35 (6)
2. Afar (Affar)	Ja (1,6)			(89)
3. Agaw-Awi (Agew Awi/Agew Awingi) (Agaw = Awngi)	Ja (2,3,6)	52,5 (1)	41,3 (1)	53 (6)
4. Agaw-Hamyra (Agew Himira/Agew Kamyr)	Ja (1,6)	100 (1)	60,4 (1)	100 (6)
5. Alaba	Ja (1,2,6)	63 (1)		63 (6)
6. Amhara (Amara)	Ja (1,6)	78 (1)	62,8 (1)	78 (6)
7. Anuak (Anyiwak)	Ja (6)			2 (6)
8. Arbore (Erbore)	Ja (1)			32,1 (4)
9. Argobba (Aregoba)	Ja (1,6)	100 (1)	73,5 (1)	100 (6)
Azezo (5)	Nee (5)			
10. Bacha				
11. Basketo	Ja (1,6)	5 (1)		5 (6)
12. Bena (Banna)	Nee (4)			
13. Bench	Ja (1,6)	19,5 (1)	10 (1)	20 (6)
Benga (5)	Nee (5)			
14. Berta (Berti/Burta/Jebelawi/(Berta Jebelawi)	Ja (1,3,6)			89 (6)
15. Bodi	onbekend			
Bonke (5)	Nee (5)			
Borena (Borana/Boran?) (4)	Ja (4)			
16. Brayle	onbekend			
Bure-wereda	Ja (1)			
17. Burji	Ja (1,6)	17,1 (1)	5,2 (1)	17 (6)
18. Chara	onbekend			
19. Daasanach (Dassanetch)	Ja (1,6)	100 (1)	79,9 (1)	100 (6)
20. Dawro	Ja (1)			

21. Debase/ Gawwada (Gewada)	onbekend			
22. Dime	Nee (1,6)			
23. Dirashe (Dirasha)	Ja (1)	12,6 (1)	0 (1)	
24. Dizi	Ja (1,6)	2 (1)		2 (6)
Dorze (1,5,6)	Ja (1,6) Nee (5)	5 (1)		5 (6)
25. Donga	onbekend			
26. Fedashe (Fadashi)	Ja (1,6)	71,4 (1)	52,6 (1)	71 (6)
27. Felasha (Falasha)	vroeger maar nu niet meer (1) ja (6)		0 (1)	100 (6)
28. Gamo (Gamu)	Ja (1,6)	29,6 (1)	13,5 (1)	30 (6)
29. Gebato	onbekend			
30. Gedeo (Gedio)	Ja (1,6)	16,7 (1)	3,9 (1)	17 (6)
31. Gedicho (Gidicho)	onbekend			
Gewada (Gawwada)	Ja (1,6)	2 (1)		2 (6)
32. Gidole	Ja (1,6)	12,6 (1)	0 (1)	13 (6)
33. Gof(f)a	Ja (1,6)	73 (1)		73 (6)
Gojam (5)	Ja (5)			
34. Gumuz	Nee (6)			
35. Gurage (heeft 14 sub- groepen)	Ja (1)			
36. Hadiya (Hidaya/Hadiva)	Ja (1,2,6)	75 (1)		75 (6)
37. Hamar (Hamer)	Ja (1,6) Nee (4)	4,9 (1)		4,9 (6)
38. Harari	Ja (1,2,6)			89 (6)
39. Irob	onbekend			
Jabarti (Jeberti) (5)	Ja (5)			
40. Kamba(a)ta (Kembat(t)a)	Ja (1,6)	62,7 (1)	44,2 (1)	63 (6)
Kamyr (3)	Ja (3)			
41. Karo	onbekend			
42. Kef(f)icho (Kaf(f)icho/Kef(f)a)	Ja (1,6)	68,7 (1)	49,7 (1)	69 (6)
Kemant (Kem?) (1,6)	Ja (1,6)	93,6 (1)	61,5 (1)	94 (6)
43. Komo (Koma)	Ja (1,6)	40,7 (1) 45 (1)	19,7(1)	45 (6)
44. Konso	Nee (1,6)			
45. Konta	Ja (1,6)	87 (1)		87 (6)
46. Koore (Koyra)	Ja (1,6)	4 (1)		4 (6)
47. Koyego	onbekend			
Kulo / Dawro (1,6) (subgroep Dawro?)	Ja (1)	74 (1)		74 (6)
48. Kunama	onbekend			
49. Kusumie	onbekend			
50. Kwegu	onbekend			
51. Majangir (Majang/Mejenger)	Nee (1,6)			
52. Ma(a)le (Mali)	Ja (1,6)	2 (1)		2 (6)
53. Mao	Ja (1,6)	25 (1)	18 (1)	25 (6)
54. Mareqo (Mareko)	Ja (1,6)	67 (1)		67 (6)

55. Mashola	onbekend			
56. Me'en	Nee (1,6)			
57. Mere people	onbekend			
58. Me(s)sengo	onbekend			
Mello / Go(f)fa (1,6) (subgroep van de Go(f)fa?)	Ja (1)	81,3 (1)	52 (1)	81 (6)
59. Mossiye (Mosaye)	Ja (1,6)	10,9 (1)	5,4 (1)	11 (6)
60. Murle (Murile ?)	onbekend			
61. Mursi	onbekend			
62. Nao	onbekend			
63. Nuer	Ja (6)			1 (6)
64. Nyangatom	Nee (1,6)			
65. Oromo	Ja (1,6)	80,3 (1)	58,5 (1)	80 (6)
66. Oyda	Nee (1,6)			
67. Qebena (Kebena)	Ja (1,6)	93,6 (1)	61,5 (1)	87 (6)
68. Qechem	onbekend			
69. Qewama	onbekend			
Saho Erobe (1)	Ja (1,6)	14,1 (1)	3,8 (1)	15 (6)
Sebatbet Gurage (1,6) (sub- groep van de Gurage?)	Ja (1)	88,8 (1)	62,4 (1)	89 (6)
Shama (5)	Nee (5)			
Shankila (5)	Ja (5)			
70. She	Nee (1,6)			
71. Shekecho (Mocha/Mocha Shekatcho)	Ja (1,6)	14,1 (1)	3,8 (1)	14 (6)
72. Sheko	Ja (1,6)	5 (1)		5 (6)
73. Shinasha	Ja (2,3,6)			72 (6)
74. Shita/Upo	onbekend			
75. Sidama (Sidamo/Sadama)	Ja (1,6)	73,3 (1)	54,7 (1)	73 (6)
76. Silte (Siltie)	Ja (1,6)	82 (1)		82 (6)
Sodo Gurage (1,6) (subgroep van de Gurage?)	Ja (1,6)	85,7 (1)	66,7 (1)	86 (6)
77. Somali	Ja (1,6)			70 (6)
Suri (1)	Nee (1,6)			
78. Surma	onbekend			
79. Tembaro (Tamboro/Timbaro)	Ja (1,6)	37,3 (1)	17,6 (1)	37 (6)
80. Tigray (Tigraway/Tigrinya)	Ja (1,6)	59,5 (1)	31 (1)	59 (6)
81. Tsamai	Nee (1,6)			
82. Welaita (Wela- mo/Wolita/Wolayta)	Ja (1,6)	78,6 (1)	60,5 (1)	79 (6)
83. Werji (Woreji/Wurji)	Ja (1,6)	100 (1)	76 (1)	100 (6)
84. Yem (Yemsa)	Nee (1,6)			
85. Zelmam (Zilmamu)	onbekend			
86. Zeyese (Zeysie/Zayze)	Ja (1,6)	3 (1)		3 (6)

NB: het onderzoek uit 1997 is gehouden onder slechts 65 van de meer dan 80 etnische groepen in Ethiopië.⁶⁶

Volgens een bron zijn er slechts 19 etnische groeperingen in Ethiopië die niet aan FGM/C doen. De meeste van deze groeperingen wonen in het SNNPR gebied.⁶⁷

De Oromo zijn de grootste bevolkingsgroep van Ethiopië (34,4%). Ze leven vooral in de Oromia regio maar zijn in alle regio's van Ethiopië te vinden. Ze hebben hun eigen religie maar ook veel Oromo zijn moslim of christen. De leeftijd waarop meisjes worden besneden onder de Oromo verschilt aanzienlijk per subgroep of regio waar de Oromo wonen: soms worden ze op hun 8^e levensdag besneden, maar soms ook later (tussen hun 1^e–10^e levensjaar), soms na hun 10^e (bij de Oromo Adala) of vlak voor hun huwelijk (bij de Oromo Arsi Negele). Oromo's die dicht in de buurt van of in de Amhara regio wonen, voeren de ingreep uit op meisjes als ze net een paar dagen oud zijn, door de invloed van de Amhaarse cultuur. Ook het deel van de Oromia regio waarin ze zich bevinden is bepalend voor de leeftijd waarop de ingreep wordt uitgevoerd door de Oromo. Zo wordt in het westen van Oromia de ingreep uitgevoerd voor het tiende jaar, en in het oosten van de regio tussen de 9 en 12 jaar. In het midden van de regio worden meisjes pas besneden een paar weken of dagen voor hun trouwen en wordt het gezien als onderdeel van de verlofsceremonie.⁶⁸

De Amhara zijn de tweede grootste groep in Ethiopië (26,9%). De Amhara wonen met name in de centrale hooglanden van Ethiopië en zijn over het algemeen Ethiopisch-orthodoxe christenen. De meest voorkomende vorm van besnijdenis onder de Amhara is Type I (gedeeltelijke of totale verwijdering van de clitoris). Deze wordt op de 8^e dag van de geboorte uitgevoerd.⁶⁹

De Somali vormen 6% van de Ethiopische bevolking; waarvan het overgrote deel soennitische moslims zijn, en minder dan 1% Ethiopisch-orthodox christen. Het type besnijdenis dat bij de Somali gebruikelijk is, is infibulatie (type III): 83,8% (DHS 2005) of zelfs 100% (EGLDAM 2007). De Somali hebben een hoog percentage besnijdenissen – 97%.⁷⁰ Een onderzoek onder de Somali uit april 2011 geeft aan dat de meeste meisjes besneden worden tussen de 7 en 10 jaar oud. Volgens dit onderzoek zou er een verschuiving hebben plaatsgevonden van type III (infibulatie) naar een lichtere vorm van besnijdenis, meestal type I of IV (ook wel *Sunna* genoemd in Ethiopië). Enkele gemeenschappen gaven wel aan nog steeds infibulatie toe te passen. De vrouwen met deze vorm van FGM/C werden vaak opnieuw 'dichtgemaakt' nadat zij bevallen waren. De gemeenschappen die overgegaan waren naar een lichtere vorm gaven als reden dat ze vernomen hadden dat de zwaardere vorm verboden was door de Islam.⁷¹

⁶⁶ US State Department, *Ethiopia: report on female genital mutilation (FGM) or female genital cutting (FGC)*, 1 juni 2001 (<http://2001-2009.state.gov/g/wi/rls/rep/crfgm/10098.htm>) geraadpleegd op 23-03-2015

⁶⁷ Spencer, P., *When culture harms*, mei 2012, 42 (<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:534433/FULLTEXT01.pdf>) geraadpleegd op 23-03-2015

⁶⁸ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 41, 50-51 (<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015; Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14 (http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁶⁹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 40 (<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁷⁰ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 41-42 (<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁷¹ Lelieveld, Marlijn, *Child protection in the Somali Region of Ethiopia*, april 2011, p. 15 (<http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/docs/FINALChild Protection in the Somali Region 30511.pdf>) geraadpleegd op 25-02-2015

De Tigray vormen ongeveer 6% van de Ethiopische bevolking en leven veelal in het noordelijke bergland van de provincie Tigray, enkelen leven ook in de Amhara-regio. De meesten zijn Ethiopisch-orthodoxe christenen. Types I en II worden gepraktiseerd, en de ingreep vindt meestal plaats als het meisje 8 dagen oud is.⁷²

Onder de Sidama wordt de ingreep of rond het 8^e jaar of net voor of net na het huwelijk uitgevoerd.⁷³

Bij de Gurage is het gebruikelijk om meisjes (en jongens) in groepsverband te besnijden. Meisjes worden tussen hun 8^e en 10^e jaar tijdens een speciale ceremonie, met meerdere tegelijkertijd, besneden door een persoon behorende tot een speciale kaste van voormalige jagers. De meisjes worden symbolisch ontvoerd en voor een maand afgezonderd in de bush. Zij leren een speciale taal die geheim is voor mannen en gebruikt wordt bij religieuze feesten. Zij vormen een groep en doen alles samen tot aan hun huwelijk.⁷⁴

Onder de **Wolayta** worden vrouwen/meisjes door pottenbakkers besneden net voor dat zij gaan trouwen.⁷⁵

De Afar zijn voornamelijk woonachtig in de Afar-regio in het noordoosten van Ethiopië en vormen 1,7% van de bevolking. Doordat ze voornamelijk nomaden zijn leven zij afgezonderd van de rest van de Ethiopische samenleving. De Afar kennen een zeer hoog FGM/C-percentage (87% in 2007), ze passen vooral Type III besnijdenis toe (63 % in 2005) en de heel jonge leeftijd waarop meisjes worden besneden (binnen de eerste acht dagen na de geboorte⁷⁶). Besnijdenis van zowel een meisje als een jongen wordt door de Afar als privé-aangelegenheid beschouwd en gaat niet gepaard met ceremonies. Een meisje wordt op een kleine opening na helemaal dichtgenaaid en tijdens haar huwelijksnacht moet haar echtgenoot deze 'opensnijden'.⁷⁷

De **Daasanach** voeren FGM/C uit op meisjes van hun 10e tot 12e jaar. De besnijdenis is verbonden aan het uithuwelijken van een meisje – de bruidprijs is afhankelijk van het wel of niet besneden zijn van een meisje. Totdat ze besneden zijn worden de meisjes 'wilde dieren' of 'mannen' genoemd – om je als vrouw te kunnen gedragen moet eerst de clitoris verwijderd worden. Kort nadat een meisje is besneden trouwt ze. Om toegelaten te worden tot de Daasanach-gemeenschap dient de persoon in kwestie besneden te worden/te zijn, dit geldt ook voor mannen.⁷⁸

⁷² 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 41

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁷³ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁷⁴ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁷⁵ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁷⁶ Dit blijkt niet voor alle Afar te zijn, onder sommige groepen worden de meisjes besneden vanaf hun 4e jaar. Bron:

28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 50

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁷⁷ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 39-40, 42

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁷⁸ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 42-43

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

Bij enkele andere bevolkingsgroepen wordt FGM/C vlak voor het huwelijk of erna maar voordat seks plaatsvindt uitgevoerd: Fadashi, Goffa, Welaita, Arbore en Borena.⁷⁹

Religieuze verschillen

Basisinformatie religies: In 2007 is er een volkstelling gehouden en hadden de volgende religieuze stromingen de meeste volgelingen: het Ethiopisch-orthodoxe christendom (43,5%), de islam (33,9%) en het protestantisme (18,6%).⁸⁰ Andere religieuze groeperingen die in kleine aantallen voorkomen in Ethiopië zijn rooms-katholieken, Jehova's getuigen, joden, mormonen en animisten. In de noordelijke regio's Tigray en Amhara is het christendom dominant, de islam is in de regio's Afar, Oromia en Somali de belangrijkste godsdienst. In Oromia komt ook de orthodoxe en de protestantse kerk voor, in SNNPR regio zijn protestantse kerken het meest aanwezig.⁸¹

Besnijdenis wordt niet goedgekeurd door de verschillende religieuze stromingen in Ethiopië, echter mensen denken zelf dat de praktijk wordt opgelegd door hun geloof.⁸²

FGM/C wordt in Ethiopië niet door slechts één religieuze groepering uitgevoerd. De rol van religie en FGM/C in Ethiopië is zeer complex en hangt vaak samen met etniciteit.⁸³

UNICEF geeft in haar statistisch overzicht van december 2013 met betrekking tot FGM/C in Ethiopië de volgende verdeling met betrekking tot het percentage besneden vrouwen per religie⁸⁴:

- 89% van de islamitische vrouwen
- 77% van de rooms-katholieke vrouwen
- 68% van de orthodoxe christelijke vrouwen
- 71% van de overige christelijke vrouwen
- 49% van de vrouwen die een traditionele religie aanhangen
- 74% van de vrouwen met een andere religie.

⁷⁹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 50

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015; ATEM Consultancy Service, *Baseline survey on the most prevalent HTP and sanitation practices among the community of Hamer, Dassenech, and Nyangatom Woredas of the South Omo Zone in the SNNPRS*, november 2011, p. 54 (<http://www.norad.no/globalassets/import-2162015-80434-am/www.norad.no-ny/filarkiv/ngo-evaluations/baseline-survey-on-the-most-prevalent-harmful-traditional-practices-https-and-sanitation-practices-in-hamer-dassenech-and-nyangtom-woredas-of-south-omo-zone-of-snnpr-ethiopia.pdf>) geraadpleegd op 24-03-2015

⁸⁰ CIA, *The World factbook: Ethiopia*, 22 juni 2014 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print/country/countrypdf_et.pdf) geraadpleegd op 17-02-2015

⁸¹ US DoS, *2013 Report on international religious freedom – Ethiopia*, 28 juli 2014 (<http://www.state.gov/documents/organization/222261.pdf>) geraadpleegd op 17-02-2015

⁸² Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 19 (http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

⁸³ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 45 (<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁸⁴ UNICEF, *Ethiopia: statistical profile on female genital mutilation/cutting*, december 2013 (http://data.unicef.org/corecode/uploads/document6/uploaded_country_profiles/corecode/30/Countries/FGMC_ET_H.pdf) geraadpleegd op 21-01-2015

Sociaal-economische verschillen

Onderwijs is een belangrijke factor in het bestrijden van FGM/C, wat vooral blijkt uit het lagere aantal besneden dochters van moeders die middelbare school hebben gevolgd (18,7% van deze moeders hebben een besneden dochter) vergeleken met moeders die lagere school (24,7%) of helemaal geen onderwijs hadden gevolgd (41,3%). De verschillen tussen het percentage FGM/C onder vrouwen die zelf wel of geen onderwijs hadden gevolgd, zijn minder groot; dit komt vooral omdat de ingreep meestal plaatsvindt voordat het meisje naar school gaat en meisjes meestal geen zeggenschap hebben over hun eigen besnijdenis.⁸⁵

Nationale wetgeving

Sinds 2004 is FGM in een aantal artikelen opgenomen in de *Proclamation No.414/2004* strafbaar gesteld. De wet is sinds 2005 in werking. De wet maakt onderscheid tussen “*circumcision*” en “*infibulation*”. Op het eerste staat een gevangenisstraf van ten minste drie maanden en/of een geldboete van ten minste 500 Birr (ca. 20 euro) (artikel 565). Op infibulatie staat een gevangenisstraf van drie tot vijf jaar, en indien de ingreep fysieke of gezondheidsschade veroorzaakt, is de straf vijf tot tien jaar (art. 566).⁸⁶ Artikel 569 stelt dat personen die medeplichtig zijn aan het mogelijk maken van o.a. FGM/C (bijvoorbeeld de ouders) een straf opgelegd kunnen krijgen van niet meer dan 3 maanden of een geldboete van maximaal 500 Birr.⁸⁷

Een aantal gemeenschappen hebben eigen verordeningen opgesteld die FGM/C verbieden zoals het Siraro District, West Arsi Zone, Oromia regio.⁸⁸

Rechtsgang

In Ethiopië komt het voor dat op regionaal niveau eigen wetgeving bestaat. In de Somali regio bestaat bijvoorbeeld de reguliere formele (nationale) wetgeving, de Sharia en de traditionele Somali wetgeving. De Ethiopische grondwet staat het oplossen van geschillen op het gebied van persoonlijke en familiegerelateerde zaken op lokaal niveau toe, maar alleen als alle partijen hierover akkoord zijn. In de Somali regio bleken FGM/C zaken vooral door de Sharia-rechtbanken behandeld te worden. Straffen opgelegd aan besnijders hielden voornamelijk in het betalen van 75 kamelen en drie maanden gevangenisstraf.⁸⁹

Strafrechtelijke vervolging van uitvoerders of ondersteuners van FGM/C komt nauwelijks voor: “Indien het al tot een rechtszaak komt, zouden uitvoerders van besnijdenis veelal kwijtschelding van straf krijgen. FGM wordt algemeen beschouwd als een familiaangelegenheid waarbij zelden hulp van buitenaf

⁸⁵ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 49

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁸⁶ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 55

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015; *Ethiopia: Criminal Code, Proclamation No. 414/2004*, 9 mei 2005, (<http://www.refworld.org/docid/49216b572.htm>) geraadpleegd op 21-01-2015

⁸⁷ *Ethiopia: Criminal Code, Proclamation No. 414/2004*, 9 mei 2005

(<http://www.refworld.org/docid/49216b572.htm>) geraadpleegd op 21-01-2015

⁸⁸ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 55

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁸⁹ Lelieveld, Marlijn, *Child protection in the Somali Region of Ethiopia*, april 2011, p. 26, 30, 32

(<http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/docs/FINALChild Protection in the Somali Region 30511.pdf>) geraadpleegd op 25-02-2015

wordt gezocht. De Ethiopische regering richt zich vooral op het ontmoedigen van de praktijk van FGM door het geven van voorlichting.⁹⁰

Ook al hebben er een aantal berechtingen plaatsgevonden van daders van FGM/C, in het algemeen is het aantal gemelde zaken erg laag. Problemen om het verbod te handhaven komen onder andere voort uit:

- veel inwoners van landelijke gebieden zien de politie en rechtbanken niet als de instantie om in te schakelen;
- veel mensen zijn niet op de hoogte van het verbod op de praktijk, zelfs de lokale politie niet;
- officiële wetshandhavers zijn niet geneigd om zich voor dit soort zaken in te zetten en verwijzen naar traditionele rechtbanken. Als een zaak formeel wordt behandeld dan worden veelal lage straffen opgelegd;
- FGM/C gebeurt in het geheim daar waar de wet wel wordt gehandhaafd.⁹¹

In 2012, in de Afar regio, zijn een besnijder(st)er en de ouders van zes meisjes gearresteerd en berecht. De besnijder heeft een gevangenisstraf van 6 maanden gekregen en de ouders een geldboete van ieder 500 Birr. De zaak kreeg wijde aandacht op de Ethiopische TV, en fungeerde daardoor als een waar-schuwend en bewustwordingsmechanisme. In 2011 zijn er acht juridische zaken geweest en in 2010 werden in Afar negen besnijders gearresteerd, zeven kregen drie tot vijf jaar gevangenisstraf opgelegd.⁹²

Houding van de overheid

De overheid stelt zich al jaren afwijzend op tegen FGM/C en heeft uitbanning van het gebruik opgenomen in haar beleid op het gebied van bevolking, gezondheid en vrouwen. De overheid ondersteunt actief organisaties die FGM/C willen bestrijden, en werkt nauw samen met ngo's, met name de *Ethiopian Association to Eliminate Harmful Traditional Practices* (EGLDAM), voorheen bekend als NCPTE.⁹³ De overheid voert educatieve programma's op openbare scholen en mediacampagnes om de praktijk te ontmoedigen.⁹⁴

Volgens het *US State Department* zou de Ethiopische overheid echter niet actief het verbod op FGM/C handhaven of daders bestraffen.⁹⁵

In juli 2014 kondigde de Ethiopische regering een pakket van maatregelen aan die ervoor zouden moeten zorgen dat in 2025 zowel kindhuwelijken als FGM/C geheel niet meer voorkomen in het land. De maatregelen houden in:

⁹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Ethiopië*, mei 2013, p. 44

⁹¹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 55
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁹² 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 55
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

⁹³ US DoS, *Ethiopia: Report on Female Genital Mutilation*, 1 juni 2001 (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=46d57877c&skip=0&query=fgm&coi=ETH>) geraadpleegd op 08-01-2015; 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 57

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015
⁹⁴ US DoS, *Country reports on human rights practices for 2013 - Ethiopia*, februari 2014
(<http://www.state.gov/documents/organization/220323.pdf>) geraadpleegd op 21-01-2015

⁹⁵ US DoS, *Country reports on human rights practices for 2013 - Ethiopia*, februari 2014
(<http://www.state.gov/documents/organization/220323.pdf>) geraadpleegd op 21-01-2015

- een nieuw DHS onderzoek naar o.a. FGM/C in 2015 – om duidelijke referentiepunten te hebben;
- het invoeren van de hulp van experts;
- effectieve handhaving van de wet;
- meer budget vrijmaken voor effectieve middelen om de praktijken tegen te gaan.⁹⁶

Houding van de bevolking

Basisinformatie: Ethiopië heeft circa 96 miljoen inwoners; het aantal vrouwen is ongeveer 48 miljoen (schatting juli 2014).⁹⁷

FGM/C is een culturele traditie binnen delen van Ethiopië en het is dan ook moeilijk om de gemeenschappen in die gebieden te overtuigen om de praktijk los te laten. In bepaalde gebieden is een deel van de bevolking zelfs niet overtuigd van de schadelijke gevolgen van FGM/C en anderen zijn bang voor de gevolgen als zij de praktijk niet meer zouden uitvoeren. Sommige gemeenschappen geloven dat een onbesneden meisje onrein of onhandig is of dat ze problemen zal ondervinden tijdens een bevalling. Meisjes die niet besneden zijn worden vaak belachelijk gemaakt en hun wordt verteld dat ze nooit een man zullen vinden die met hen wil trouwen.⁹⁸

Veel gemeenschappen geloven dat FGM/C een meisje behoedt om voor het trouwen seks te hebben, dat het er voor zorgt dat ze nog een maagd is als ze trouwt – een belangrijke voorwaarde voor een eervol huwelijk in de regio.⁹⁹ Gemeenschappen geloven dat FGM/C noodzakelijk is voor een meisje om een vrouw te worden. In het zuiden van Ethiopië is besnijdenis een onderdeel van de overgangsrite naar het vrouw-zijn.¹⁰⁰ Door de besnijdenis wordt een meisje kalm en minder onhandig, ook zal zij beter luisteren en respectvoller zijn – vooral naar haar man toe.¹⁰¹

Hieronder een (kort) overzicht van de houding van een aantal¹⁰² etnische groepen, en waarom zij de praktijk niet willen afschaffen:

- De Afar geloven dat FGM/C voorkomt dat de schaamlippen groot worden en zij vinden de clitoris lelijk. Ook geloven zij dat gebeden en offers van onbesneden vrouwen niet door God

⁹⁶ UNICEF Ethiopia, *Ethiopia commits to eliminating child marriage and FGM by 2025*, 22 juli 2014 (http://www.unicef.org/esaro/5440_ethiopia2014_eliminating-fgm.html) geraadpleegd op 21-01-2015

⁹⁷ CIA, *The World factbook: Ethiopia*, 22 juni 2014 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print/country/countrypdf_et.pdf) geraadpleegd op 17-02-2015

⁹⁸ Save the Children, *Child marriage and female circumcision (FGM/C): evidence from Ethiopia*, juli 2014, p. 1-3 (<http://resourcecentre.savethechildren.se/library/child-marriage-and-female-circumcision-fgmc-evidence-ethiopia>) geraadpleegd op 21-01-2015

⁹⁹ Orchid Project, *Country: Ethiopia*, 5 februari 2013 (<http://orchidproject.org/resources/country-file-ethiopia/>) geraadpleegd op 21-01-2015

¹⁰⁰ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 44 (<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹⁰¹ World Vision UK, *Exploring the links: female genital mutilation/cutting and early marriage*, mei 2014, p. 9 (http://9bb63f6dda0f744fa444-9471a7fca5768cc513a2e3c4a260910b.r43.cf3.rackcdn.com/files/4814/0068/7160/Exploring_the_links_FGM_cutting_and_early_marriage.pdf) geraadpleegd op 18-02-2015

¹⁰² In het rapport van 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013 (te vinden op: <http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) worden op pagina's 44-45 nog andere/kleinere etnische groepen genoemd, voor dit BLT-rapport is gekozen om alleen informatie m.b.t. de grotere groeperingen op te nemen.

worden geaccepteerd. Infibulatie zou ervoor zorgen dat vrouwen maagd zijn als ze trouwen, wat zeer gewaardeerd wordt.¹⁰³

- De **Amhara** geloven dat FGM/C moet plaatsvinden omdat dit ooit in een aantal bijzondere gevallen spontaan is gebeurd bij zeer jonge meisjes ("besnijdenis door Maria").¹⁰⁴ Verder wordt besnijdenis noodzakelijk geacht om het meisje minder aantrekkelijk te maken en te voorkomen dat zij te hoge eisen stelt aan haar echtgenoot op het gebied van het hebben van gemeenschap.¹⁰⁵
- Bij de Gurage heerst het idee dat onbesneden vrouwen/meisjes brutaal zijn.¹⁰⁶
- De **Kambata** en **Hadiya** vinden FGM/C erg belangrijk en de meisjes die de ingreep hebben ondergaan worden in het openbaar over het marktplein geparadeerd om het feit te vieren.¹⁰⁷
- De Oromo achten besnijdenis noodzakelijk om het meisje minder aantrekkelijk te maken en te voorkomen dat zij te hoge eisen stelt aan haar echtgenoot op het gebied van het hebben van gemeenschap. FGM/C voorkomt dat een meisje/vrouw opstandig is. De Oromo zien een onbesneden vrouw/meisje als onrein of verdorven. Vaak worden zij uitgesloten van de gemeenschap. Sommige Oromo geloven dat het bloeden tijdens een besnijdenis ervoor zorgt dat bepaalde ziektes uit het lichaam vloeien via het bloed.¹⁰⁸
- Bij de Somali is het motief voor meisjesbesnijdenis dat de Somali geloven dat een meisje hierdoor beschermd zou worden tegen verkrachting en haar zuiverheid zal behouden. Somali meisjes zijn vaak de hele dag van huis om het vee te hoeden en er is angst dat zonder FGM/C, de meisjes niet beschermd zouden zijn tegen verkrachting.¹⁰⁹
- De **Tigray** achten besnijdenis noodzakelijk om het meisje minder aantrekkelijk te maken en te voorkomen dat zij te hoge eisen stelt aan haar echtgenoot op het gebied van het hebben van gemeenschap.¹¹⁰
- Volgens de Wolayta is een meisje dat niet is besneden onrein en onhandig: 'wie wil trouwen met een meisje dat van alles laat vallen en geen eten mag/kan klaarmaken? wie eet het eten dat door iemand is klaargemaakt die onrein is?'.¹¹¹

Islamitische meisjes geloven dat besnijdenis nodig is om het meisje 'schoner en kalmer' te maken. Ook vindt (een deel van) de islamitische bevolking het belangrijk om FGM/C uit te voeren om te voorkomen dat een meisje seks wil hebben met een jongen.¹¹² Religieuze moslimleiders in Ethiopië geloven dat

¹⁰³ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 40, 45
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹⁰⁴ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14, 18, 19
(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹⁰⁵ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 44
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹⁰⁶ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 44
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹⁰⁷ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14, 18, 19
(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹⁰⁸ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 44
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹⁰⁹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 41-42
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹¹⁰ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 44
(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹¹¹ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 14, 18, 19
(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹¹² Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 18
(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

een onbesneden meisje niet in een moskee mag bidden en dat het een zonde is voor een man om te trouwen met een meisje dat onbesneden is. Maar ook christelijke leiders in Ethiopië geloven in besnijdenis. Een priester die aan het onderzoek van *World Vision* meedeed verwees naar een passage in de Bijbel over de besnijdenis van Eva.¹¹³

In een aantal dorpen op het platteland is het gebruikelijk om beslissingen over FGM/C collectief te nemen door gemeenschapsleiders. Groepen meisjes ondergaan tegelijkertijd de procedure. In deze dorpen wordt FGM/C gezien als een belangrijke sociaal gebruik; de gebeurtenis wordt publiekelijk gevierd met een koffieceremonie en wordt gezien als een van de belangrijkste momenten in het leven van een opgroeiend meisje. Doordat de procedure zoveel aandacht krijgt weet iedereen in de gemeenschap wie wel en niet is besneden. Dit oefent extra druk op uit op de meisjes om zich te laten besnijden.¹¹⁴

In een aantal gebieden worden meisjesbesnijdenissen (in het geheim) uitgevoerd tijdens de ceremonies van het besnijden van jongens waarbij de jongensbesnijdenis als dekmantel wordt gebruikt.¹¹⁵

Uit recent onderzoek is gebleken dat het tegenwoordig vaak de meisjes zelf zijn die een eigen besnijdenis organiseren in plaats van dat de ouders dit doen. Door de negatieve aandacht laten de jonge meisjes de besnijdenis vaak 's nachts of in het geheim uitvoeren – niet alleen vanwege het verbod op de praktijk maar soms ook omdat de ouders het niet willen. De meisjes uit het onderzoek hebben ook aangegeven dat juist door de strenge wetgeving de besnijdenis op een jongere leeftijd plaats vindt dan voorheen. De besnijdenissen worden met name gedaan omdat het stigma van het niet besneden zijn een hoge druk legt op een meisje.¹¹⁶

In 2011 hadden 200 gemeenschappen in het land gezworen FGM/C niet meer toe te zullen passen.¹¹⁷ In 2012 gaven 60 gemeenschappen (circa 21.000 mensen) aan de praktijk af te zullen schaffen.¹¹⁸

Acties tegen FGM/C

Zowel de overheid als (inter)nationale ngo's zetten zich sterk in om de praktijk van FGM/C in het hele land te bestrijden. Extra aandacht wordt besteed aan die gebieden van het land waar besnijdenis het meest voorkomt, met name de landelijk-agrarische (*agro-pastoraal*) gebieden in het oosten en in het

¹¹³ World Vision UK, *Exploring the links: female genital mutilation/cutting and early marriage*, mei 2014, p. 11 (http://9bb63f6dda0f744fa444-9471a7fca5768cc513a2e3c4a260910b.r43.cf3.rackcdn.com/files/4814/0068/7160/Exploring_the_links_FGM_cutting_and_early_marriage.pdf) geraadpleegd op 18-02-2015

¹¹⁴ World Vision UK, *Exploring the links: female genital mutilation/cutting and early marriage*, mei 2014, p. 9 (http://9bb63f6dda0f744fa444-9471a7fca5768cc513a2e3c4a260910b.r43.cf3.rackcdn.com/files/4814/0068/7160/Exploring_the_links_FGM_cutting_and_early_marriage.pdf) geraadpleegd op 18-02-2015

¹¹⁵ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 38-39 (http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹¹⁶ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 38-39 (http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹¹⁷ UNFPA, *UNFPA-UNICEF joint programme on female genital mutilation/cutting – annual report 2011*, 2012, p. 8 (http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2012/Annual_report_on_FGM-C_2011_low_res.pdf) geraadpleegd op 23-09-2014

¹¹⁸ UNFPA, *UNFPA-UNICEF joint programme on female genital mutilation/cutting – annual report 2012*, 2013, p. 21 (http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2012/Annual_report_on_FGM-C_2011_low_res.pdf) geraadpleegd op 23-09-2014

zuidelijk deel van Ethiopië.¹¹⁹ Volgens het rapport van 28 Too Many worden in de gebieden waar de meest ernstige vorm van FGM/C het meest voorkomt (Afar en Somali) weinig activiteiten uitgevoerd door ngo's.¹²⁰

Een groot aantal interventies vindt plaats om FGM/C te bestrijden, vaak een combinatie van strategieën: bewustwording van gezondheidsrisico's, aanbieden van alternatieve inkomsten aan besnijd(st)ers, alternatieve overgangsriten voor pubermeisjes, bevordering van onderwijs aan meisjes, religieuze en legale benadering, gespreksgesprekken en afspraken om gezamenlijk af te zien van de ingreep (zodat onbesneden meisjes aanvaardbare huwelijkspartners worden), steun aan wegvluchtende meisjes etc.¹²¹

Besnijd(st)ers worden bewust gemaakt van de schadelijke gezondheidsrisico's van FGM/C, zij worden getraind om gemeenschappen en families die om FGM/C verzoeken te informeren over de gevolgen van de praktijk en worden voorzien van een alternatieve bron van inkomsten door hen van middelen en vaardigheden te voorzien om ander werk te gaan doen.¹²² Besnijd(st)ers die de praktijk hebben afgezworen houden publieke ceremonies om dit kenbaar te maken.¹²³

Enkele religieuze organisaties, zoals *the Evangelical Churches Fellowship of Ethiopia* gaven in januari 2010 een verklaring uit waarin zij FGM als "onbijbels, barbaars, ingaand tegen het goddelijke principe van zorgen voor je lichaam, en onrechtvaardig en vernederend jegens vrouwen" noemden. De Orthodoxe kerk produceerde een vergelijkbaar verklaring in oktober 2011. Verder organiseerde UNICEF in 2011 bewustwordingsactiviteiten onder 207 religieuze leiders en verklaarden 150 religieuze leiders van vijf religieuze stromingen dat zij iedereen die een besnijdenis uitvoert zouden berispen.¹²⁴

Internationale organisatie die actief zijn op het gebied van het bestrijden van de praktijk en/of het bewust maken van de lokale bevolking over de (schadelijke) gevolgen van FGM/C zijn o.a. *Save the Children*, *Care Ethiopia*, GTZ en UNICEF. In het noorden van Ethiopië ondersteunt de regering van de Verenigde Staten een bewustmakingsprogramma voor vrouwen en meisjes die in een aantal vluchtelingenkampen wonen.¹²⁵ Op het gebied van de bewustmaking van de schadelijke gevolgen van FGM/C bij religieuze groeperingen is de *Norwegian Church Aid* zeer actief in Ethiopië.¹²⁶

¹¹⁹ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 21

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹²⁰ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 57

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015; IRIN, *Ethiopia: Empowering women to fight FGM/C*, 19-08-2010

¹²¹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 58 e.v

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015; IRIN, *Ethiopia: Empowering women to fight FGM/C*, 19-08-2010

¹²² UNICEF, *Legislative reform*, augustus 2010, p. 23

(http://www.unicef.ie/downloads/UNICEF_Legislative_Reform_to_support_the_Abandonment_of_FGMC_August_2010.pdf) geraadpleegd op 08-01-2015

¹²³ UNFPA, *Tide is turning against female genital mutilation/cutting*, 22 mei 2012

(<http://www.unfpa.org/news/tide-turning-against-female-genital-mutilationcutting>) geraadpleegd op 29-01-2015

¹²⁴ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 47

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015; Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 22 (http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

¹²⁵ Orchid Project, *Country: Ethiopia*, 5 februari 2013 (<http://orchidproject.org/resources/country-file-ethiopia/>) geraadpleegd op 21-01-2015

¹²⁶ Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection*, februari 2013, p. 22

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

Save the Children werkt met de lokale autoriteiten, traditionele chiefs en leden van de gemeenschap om FGM/C te stoppen in Ethiopië. Ook benadert *Save the Children* kerkgenootschappen, scholen, moskeeën, religieuze leiders en ouderen.¹²⁷

De internationale ngo *Population Media Center* (PMC) – een ngo die gespecialiseerd is in media communicatie w.o. radio, theater en creatieve kunst¹²⁸, organiseert sinds 2007 bewustzijns campagnes gericht op de hele bevolking. De belangrijkste componenten van de campagnes zijn radioprogramma's in drie talen (Amhaars, Afaars en Somalisch) en een aantal FGM/C bewustmakingsprogramma's:

- *Gudayachen* (Ons belang) – een praatprogramma op de radio dat van december 2011 tot en met december 2014 werd uitgezonden;
- *Naedetai* (Laten wij stoppen/Dit is genoeg) – een radioprogramma dat uitgezonden werd van november 2007 tot en met december 2009 en vanaf oktober 2011 tot en met juni 2014;
- *Igadaa* (Wij willen het niet meer) – een radioprogramma uitgezonden van december 2007 tot en met november 2009 en van oktober 2011 tot en met juni 2014;
- Een aantal workshops –de eerste fase tussen 2007–2012 en de tweede fase tussen 2011–2015;
- Het uitgeven van vier boeken over het onderwerp.

Verder heeft PMC televisie- en radioreclames gemaakt en folders uitgebracht in drie talen (Amhaars, Afaars en Somalisch).¹²⁹

Bescherming / onttrekking aan FGM/C

Het algemeen ambtsbericht (2013) stelt: “Hoewel in principe de moeder beslist of de dochter besneden wordt, is die keuzevrijheid relatief, gezien de aanzienlijke druk van sociale omgeving en traditie. In een stedelijke omgeving is het makkelijker om een besnijdenis niet te laten uitvoeren dan op het platteland. Het is in principe mogelijk om zich aan dreigende genitale verminking (van de dochter) te onttrekken door zich elders in Ethiopië te vestigen, maar het zal per persoon verschillen of men elders ook een bestaan kan opbouwen.”¹³⁰

Er zijn organisaties die beogen via “*safe houses*” meisjes te beschermen tegen vroege huwelijken en/of FGM/C. Echter, omdat het merendeel van de ingrepen voor het eerste levensjaar plaatsvinden, zijn dergelijk opvanghuizen slechts van beperkte waarde voor de bescherming van meisjes.¹³¹

¹²⁷ Save the Children, *Children's situation in Ethiopia*, 26 april 2013

(<http://resourcecentre.savethechildren.se/start/countries/ethiopia-0>) geraadpleegd op 21-01-2015

¹²⁸ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 63

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

¹²⁹ PMC, *FGM capacity building project – Ethiopia*, z.d. (<https://www.populationmedia.org/projects/fgm-capacity-building-project/>) geraadpleegd op 18-02-2015

¹³⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Ethiopië*, mei 2013, p. 44

¹³¹ 28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013, p. 58 e.v.

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

3 Lijst van gebruikte bronnen

28 Too Many, *Country profile: FGM in Ethiopia*, oktober 2013

(<http://28toomany.org/media/uploads/ethiopiafinal.pdf>) geraadpleegd op 08-01-2015

ivm copyright

ACHPR (African Charter on Human and Peoples' Rights):

- *Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa*, 11 juli 2003 (http://www.achpr.org/files/instruments/women-protocol/achpr_instr_proto_women_eng.pdf) geraadpleegd op 18-12-2014
- *Ratification Table: Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa*, z.d. (<http://www.achpr.org/instruments/women-protocol/ratification/>) geraadpleegd op 18-12-2014

ATEM Consultancy Service, *Baseline survey on the most prevalent HTP and sanitation practices among the community of Hamer, Dassenech, and Nyangatom Woredas of the South Omo Zone in the SNNPRS*, november 2011 (<http://www.norad.no/globalassets/import-2162015-80434-am/www.norad.no-ny/filarkiv/ngo-evaluations/baseline-survey-on-the-most-prevalent-harmful-traditional-practices-htps-and-sanitation-practices-in-hamer-dassenech-and-nyangtom-woredas-of-south-omo-zone-of-snnpr-ethiopia.pdf>) geraadpleegd op 24-03-2015

BBC News, *The unopened "Pleasure Hospital" of Bobo*, 17 maart 2014

(<http://www.bbc.com/news/magazine-26577358?print=true>) geraadpleegd op 13-10-2014

Boyden, Jo et al, *Harmful traditional practices and child protection: contested understandings and practices of female child marriage and circumcision in Ethiopia*, februari 2013

(http://www.younglives.org.uk/files/working-papers/yl-wp93_boyden-et-al) geraadpleegd op 25-02-2015

Central Statistical Agency (Ethiopia), *Population and Housing Census Report-Country - 2007*, p. 71-72 (http://www.csa.gov.et/newcsaweb/images/documents/surveys/Population%20and%20Housing%20census/ETH-pop-2007/survey0/data/Doc/Reports/National_Statistical.pdf) geraadpleegd op 19-03-2015

Childinfo (MICS) zie onder UNICEF Childinfo

CIA (Central Intelligence Agency), *The World factbook: Ethiopia*, 22 juni 2014

(https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print/country/countrypdf_et.pdf) geraadpleegd op 17-02-2015

Clitoraid:

- *Clitoraid and Raelian Movement win major defamation case in West Africa*, 7 juli 2014 (<http://www.clitoraid.org/news>) geraadpleegd op 13-10-2014
- *Open Letter to Mrs. Compaore, First Lady of Burkina Faso, following her appearance on the show Africanité on TV5 World*, 13 oktober 2014 (<http://www.clitoraid.org/news.php?extend.172>) geraadpleegd op 18-12-2014

DHS (Demographic and Health Surveys) Program:

- *Available datasets* (<http://dhsprogram.com/data/available-datasets.cfm>)
- *Ethiopia Demographic and Health Survey 2005*, september 2006 (<http://dhsprogram.com/publications/publication-FR179-DHS-Final-Reports.cfm>) geraadpleegd op 08-01-2015

EP (European Parliament), *European Parliament resolution of 14 June 2012 on ending female genital mutilation*, 14 juni 2012

(<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-261>) geraadpleegd op 09-12-2014

Ethiopia: Criminal Code, Proclamation No. 414/2004, 9 mei 2005,

(<http://www.refworld.org/docid/49216b572.htm>) geraadpleegd op 21-01-2015

IAC (Inter-African Committee on Traditional Practices):

- *International agreements*, last updated 24 november 2009 (http://www.iac-ciaf.net/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=10) geraadpleegd op 28-07-2014
- *National laws on FGM*, z.d. (http://www.iac-ciaf.net/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=11) geraadpleegd op 27-08-2014

IPU (Inter-Parliamentary Union), *Legislations and other national provisions*, z.d.

(<http://www.ipu.org/wmn-e/fgm-prov.htm>) geraadpleegd op 27-08-2014

IRIN:

- *West Africa: "pleasure hospital" under construction for FGM/C victims*, 6 mei 2009 (<http://www.irinnews.org/report/84256/west-africa-pleasure-hospital-under-construction-for-fgm-c-victims>) geraadpleegd op 27-08-2014
- *Ethiopia: more parents saying no to FGM*, 11 september 2008 (<http://www.irinnews.org/report/80290/ethiopia-more-parents-saying-no-to-fgm>) geraadpleegd op 18-03-2015

Landinfo (Norway), *Female genital mutilation of women in West Africa*, 12 januari 2009

(http://www.landinfo.no/asset/768/1/768_1.pdf) geraadpleegd op 10-12-2014

Lelieveld, Marlijn, *Child protection in the Somali Region of Ethiopia*, april 2011

(http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/docs/FINALChild_Protection_in_the_Somali_Region_30511.pdf) geraadpleegd op 25-02-2015

Ministerie van Buitenlandse Zaken:

- *Algemeen ambtsbericht Ethiopië*, 24 mei 2013
- *Algemeen ambtsbericht Ethiopië*, februari 2005

Minister van Veiligheid en Justitie, *Wet van 7 maart 2013 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht BES met het oog op de verruiming van de mogelijkheden tot strafrechtelijke aanpak van huwelijksdwang, polygamie en vrouwelijke genitale verminking*, In: Staatsblad der Koninkrijk der Nederlanden, Jaargang 2013, Nr. 95, 15 maart 2013

(<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-95.html>) geraadpleegd op 18-12-2014

NPWJ (No Peace Without Justice):

- *Status of African legislations on FGM/C*, z.d. (<http://www.npwj.org/FGM/Status-african-legislations-FGM.html>) geraadpleegd op 27-08-2014
- *UN General Assembly adopts worldwide ban on female genital mutilation*, 20 december 2012 (<http://www.npwj.org/FGM/UN-General-Assembly-Adopts-Worldwide-Ban-Female-Genital-Mutilation.html>) geraadpleegd op 22-12-2014

Orchid Project, *Country: Ethiopia*, 5 februari 2013 (<http://orchidproject.org/resources/country-file-ethiopia/>) geraadpleegd op 21-01-2015

Pharos:

- *Afrika en Jemen*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/herkomstlanden/landen-met-vgv-en-prevalentiecijfers/afrika-en-jemen>) geraadpleegd op 09-12-2014
- *Factsheet vrouwelijke genitale verminking, 2013* (http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_vgv.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014
- *Female Genital Mutilation in the Netherlands – prevalence, incidence and determinants*, januari 2013 (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/201/female-genital-mutilation-in-the-netherlands-prevalence-incidence-and-determinants>) geraadpleegd op 10-12-2014
- *Handelingsprotocol AMK*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/protocollen/handelingsprotocol-amk>) geraadpleegd op 18-12-2014
- *Internationaal beleid – beleid en wetgeving*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/internationaal-beleid>) geraadpleegd op 28-07-2014
- *Internationale ontwikkelingen*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/internationale-ontwikkelingen>) geraadpleegd op 18-12-2014
- *Landen met geruchten over VGV*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-andere-landen/herkomstlanden/landen-met-geruchten-over-vgv>) geraadpleegd op 09-12-2014
- *Wetgeving*, z.d. (<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/feiten-en-cijfers/in-nederland/wetgeving>) geraadpleegd op 28-07-2014

PMC (Population Media Center), *FGM capacity building project – Ethiopia*, z.d. (<https://www.populationmedia.org/projects/fgm-capacity-building-project/>) geraadpleegd op 18-02-2015

PRB (Population Reference Bureau), *Female Genital Mutilation/ Cutting: data and trends*, update 2014 (<http://www.prb.org/pdf14/fgm-wallchart2014.pdf>) geraadpleegd op 09-12-2014

Republic of Yemen, *Yemen national reproductive health strategy 2011–2015*, februari 2011 (http://yemen.unfpa.org/demo/uploaded/Yemen%20NRHS%202011-2015%20Final%20English%20version%20_1.pdf) geraadpleegd op 09-12-2014

Rijksoverheid: *Staatssecretaris Van Rijn: aanpak meisjesbesnijdenis nog steviger*, 06-02-2013 (http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/02/06/staatssecretaris-van-rijn-aanpak-meisjesbesnijdenis-nog-steviger.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-volksgezondheid%2C-welzijn-en-sport&ns_channel=att) geraadpleegd op 10-12-2014

Save the Children:

- *Child marriage and female circumcision (FGM/C): evidence from Ethiopia*, juli 2014 (<http://resourcecentre.savethechildren.se/library/child-marriage-and-femal-circumcision-fgmc-evidence-ethiopia>) geraadpleegd op 21-01-2015
- *Children's situation in Ethiopia*, 26 april 2013 (<http://resourcecentre.savethechildren.se/start/countries/ethiopia-0>) geraadpleegd op 21-01-2015

Shell-Duncan, Bettina et al, *Legislating change? Responses to criminalizing female genital cutting in Senegal*, In: *Law & Society Review*, 2013, p. 803-835

(http://www.tostan.org/sites/default/files/resources/legislatingchange2013_-_bettina_shell-duncan.pdf) geraadpleegd op 25-09-2014

Spencer, P., *When culture harms - a case study on female genital mutilation in Ethiopia and reverberations felt in a wider context from a political and ethical perspective*, mei 2012, p. 41, noot 63

(<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:534433/FULLTEXT01.pdf>) geraadpleegd op 23-03-2015

UN, *Legislation to address the issue of female genital mutilation (FGM)*, EGM/GPLHP/2009/EP.01, 21 mei 2009

(http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2009/Expert%20Paper%20EGMGPLHP%20Berhane%20Ras-Work%20revised_.pdf) geraadpleegd op 14-01-2015

UNFPA (UN Population Fund):

- *Female Genital Mutilation/Cutting country profiles: Ethiopia*, 22 oktober 2013 (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=527a050d4&skip=0&query=fgm&coi=ETH>) geraadpleegd op 23-12-2014
- *Tide is turning against female genital mutilation/cutting*, 22 mei 2012 (<http://www.unfpa.org/news/tide-turning-against-female-genital-mutilationcutting>) geraadpleegd op 29-01-2015
- *UNFPA-UNICEF joint programme on female genital mutilation/cutting: accelerating change - annual report 2011*, 2012 (http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2012/Annual_report_on_FGM-C_2011_low_res.pdf) geraadpleegd op 23-09-2014

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees):

- *Guidance note on refugee claims relating to Female Genital Mutilation*, mei 2009 (<http://www.refworld.org/pdfid/4a0c28492.pdf>) geraadpleegd op 10-12-2014
- *Too much pain: Female Genital Mutilation & asylum in the European Union - a statistical overview*, februari 2013 (<http://www.refworld.org/docid/512c72ec2.htm>) geraadpleegd op 10-12-2014
- *Too much pain: Female Genital Mutilation & asylum in the European Union - a statistical update*, maart 2014 (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=5316e6db4>) geraadpleegd op 10-12-2014

UNICEF:

- *Ethiopia: statistical profile on female genital mutilation/cutting*, december 2013 (http://data.unicef.org/corecode/uploads/document6/uploaded_country_profiles/corecode/30/Countries/FGMC_ETH.pdf) geraadpleegd op 21-01-2015

- *Female Genital Mutilation/Cutting: A statistical overview and exploration of the dynamics of change*, juli 2013 (http://www.unicef.org/media/files/FGCM_Lo_res.pdf) geraadpleegd op 08-01-2015
- *Legislative reform to support the abandonment of FGMC*, augustus 2010 (http://www.unicef.ie/downloads/UNICEF_Legislative_Reform_to_support_the_Abandonment_of_FGMC_August_2010.pdf) geraadpleegd op 08-01-2015
- *UNICEF annual report 2013 – Ethiopia*, z.d. (http://www.unicef.org/about/annualreport/files/Ethiopia_COAR_2013.pdf) geraadpleegd op 03-03-2015

UNICEF Childinfo, *Multiple Indicator Cluster Surveys (MICS)* (<http://www.childinfo.org/mics.html>)

UNICEF Ethiopia, *Ethiopia commits to eliminating child marriage and FGM by 2025*, 22 juli 2014 (http://www.unicef.org/esaro/5440_ethiopia2014_eliminating-fgm.html) geraadpleegd op 21-01-2015

US DoS (Department of State):

- *2013 Report on international religious freedom – Ethiopia*, 28 juli 2014 (<http://www.state.gov/documents/organization/222261.pdf>) geraadpleegd op 17-02-2015
- *Country reports on human rights practices for 2013 – Ethiopia*, februari 2014 (<http://www.state.gov/documents/organization/220323.pdf>) geraadpleegd op 21-01-2015
- *Ethiopia: Report on Female Genital Mutilation (FGM) or Female Genital Cutting (FGC)*, 1 juni 2001 (<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=46d57877c&skip=0&query=fgm&coi=ETH>) geraadpleegd op 08-01-2015

WHO (World Health Organization):

- *Classification on female genital mutilation (2008)*, z.d. (<http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/overview/en/>) geraadpleegd 09-12-2014
- *Eliminating female genital mutilation. An interagency statement*, 2008 (http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596442_eng.pdf) geraadpleegd 09-12-2014
- *Female genital mutilation, Fact sheet N°241*, Updated February 2014 (<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>) geraadpleegd 09-12-2014
- *WHO commits to stand against female genital mutilation (FGM) and child, early and forced marriage (CEFM)*, 22 juli 2014 (http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/commitment_against_fgm_cefm/en/) geraadpleegd 31 juli 2014

World Vision UK, *Exploring the links: female genital mutilation/cutting and early marriage*, mei 2014 (http://9bb63f6dda0f744fa444-9471a7fca5768cc513a2e3c4a260910b.r43.cf3.rackcdn.com/files/4814/0068/7160/Exploring_the_links_FGM_cutting_and_early_marriage.pdf) geraadpleegd op 18-02-2015